

Na trajnostno upravljanje populacij divjadi smo lahko še kako ponosni!

Prof. dr. Boštjan Pokorny,
predsednik Strokovno-
znanstvenega sveta LZS

Napisati dober uvodnik za revijo s tako velikim dosegom in potencialom bralcev, kot je naš Lovec, nikakor ni preprosta naloga. Še posebno ne, če želiš, da je aktualen, berljiv in razumljiv najširšemu krogu bralcev, a hkrati tudi dovolj polemičen in temelji na strokovno podprtih dejstvih. Kot predsednik kate-rekoli komisije Lovske zveze Slovenije (LZS), še posebno pa Strokovno-znanstvenega sveta, si drugega preprosto ne moreš privoščiti. Pri pisanju uvodnikov in drugih mnenjskih prispevkov sem v preteklosti vedno imel srečo, da so nastajali v času velikih družbenih napetosti in pritiskov, ki so jih zoper lovstvo izvajali različni uporabniki prostora in/ali predstavniki različnih institucij oziroma organizacij. Tedanje polemike so bile, na primer, povezane s pomembnimi spremembami na področju lovskoupravljaljskega načrtovanja (v letu 2011), željo po uvrstitvi nekaterih tedaj pri nas nelovnih vrst med divjad in domala neverjetnimi, pravzaprav paničnimi odzivi nekaterih drugih nevladnih organizacij, ki so nas tudi z zavajanjem in manipulacijami skušali prikazati kot neke vrste morilske objestneže (v letu 2014), ali pa z vsemi mисelnimi akrobacijami, ki so se dogajale z namenom razglasitve rastlinojedih parkljarjev, zlasti jelenjadi, kot velikih »škodljivcev« in posledičnim pogromom zoper to vrsto (v letu 2017). Čeprav so bile te teme vse prej kot preproste in so mnogim med nami, ki smo bili vpleteni v središče zgodb ter v branjenje interesa in ugleda lovske organizacije, vzele prenekatero uro spanja, je bilo tedaj vsaj pisanje uvodnikov preprosto. Sedaj pa ... Četudi so pred nami številni izzivi, s katerimi se že srečujemo in se bomo v prihodnje še precej bolj, je bilo zadnjih nekaj mesecev – verjetno tudi zaradi popolne preusmeritve družbene pozornosti v novi koronavirus – na področjih, povezanih z lovstvom in upravljanjem populacij, v širši družbi umirjeno, pravzaprav kar spokojno razpoloženje. Seveda so se v ozadju dogajale tudi nekatere za nas zelo pomembne zadeve, a večjih napetosti v javnem diskurzu vendarle ni bilo zaznati; še sploh, če izvzamemo nekaj že kar stalnih in vnaprej pričakovanih iskric, ko se sprejemajo odločitve glede upravljanja velikih zveri oziroma vsakoletnega poseganja v populaciji volka in rjavega medveda. Zato sem se ob povabilu predsednika uredniškega odbora k pisanju tega prispevka znašel v precepu – kako sploh napisati uvodnik, da ne bo izzvenel nekako v prazno, zgolj s strokovno-tehničnim razpravljanjem o izbranih izzivih in priložnostih?

Nato pa je naproti prišla povsem nepričakovana pomoč. Na neki spletni strani oziroma portalu sta se v razmiku nekaj dni pojavila dva zapisa, ki tako ali drugače obračunavata z upravljanjem populacij divjadi in velikih zveri pri nas, pravzaprav obračunavata z našim modelom trajnostnega upravljanja, na katerega smo lahko

upravičeno ponosni in nam ga kot primer zelo dobre prakse priznavajo tudi mnogi tuji strokovnjaki. Zlasti udaren je bil drugi zapis, počaščen z namigujočim naslovom *Trajnostno »gojišče korupcije«*; z njim naj bi – brez kakršnihkoli v prispevku navedenih argumentov – diskreditirali mnoge (predvsem pa gozdarje), ki se v slovenskem prostoru ukvarjamo z upravljanjem živalskih populacij v kopenskih ekosistemih. Glede na pomanjkanje vsakršne, kaj šele strokovno podprte argumentacije prispevek sam po sebi sicer ne bi bil vreden nobenega odziva, zgolj zamah z roko. Vendar se v zadnjem času ustvarjalci/ustvarjalca prispevkov na tem portalu vedno pogosteje spušča(jo) na področje lovstva in skuša(jo) s svojimi pogledi in razumevanjem razvrednotiti dosežke strokovnjakov ter vplivati na širšo javnost. Seveda je tudi uveljavljanje svojih, subjektivnih publicističnih pogledov v demokratični družbi legitimno. Nikakor pa ni primerno, da si pisci brez strokovnega znanja, izkušenj in usposobljenosti na nekem področju, predvsem pa brez slehernih argumentov dovolijo spodbijati znanje, dosežke in ugotovitve v svetu uveljavljenih strokovnjakov in raziskovalcev. Samo zato, ker z dolgotrajnim, pogosto odrekanja polnim delom pridobljeni podatki in ugotovitve slednjih kažejo drugače, kot bi si želeli pisci. Zato se mi zdi vendarle vredno in potrebno omenjenima zapisoma nameniti nekoliko več besed.

V želji po zanikanju ustreznosti sedanjega modela upravljanja populacij kopenskih sesalcev pri nas, ki temelji na trajnostni, razumni rabi divjadi kot obnovljivega naravnega vira ob hkratnem uravnavanju številčnosti ključnih vrst z nosilnimi zmogljivostmi okolja (pri čemer moramo za posamezne vrste zaradi legitimnega interesa in ciljev drugih uporabnikov prostora pogosto upoštevati ne le ekološke, temveč tudi ekonomsko in celo družbeno/socialno nosilno zmogljivost, ki temeljita na še sprejemljivi škodi oziroma na splošnem sprejemanju določene vrste v javnosti), nasprotnike lova sedaj ob očitnem pomanjkanju drugih argumentov (ali, če hočete po lovsko: ob pomanjkanju »pravega pulfra«) moti že to, da znamo pri nas s populacijami upravljati trajnostno oziroma da upravljanje temelji na t. i. trajnostni paradigmi. Ja, in zakaj prav upravljanje populacij naj ne bi temeljilo na takšnem (trajnostnem) pristopu, na katerem v sodobnem času temelji celoten družbeni razvoj držav, ki se zavedajo odgovornosti do okolja in narave? V čem naj bi bila pravzaprav težava? Pa menda vendar ne, da bi si, prav isti nasprotniki lova, želeli, da bi z zares neprimernim upravljanjem katero vrsto ogrozili, jo pripeljali na rob izumrtja, torej bi z njo upravljali netrajnostno? In bi tako potem res dobili tisti potrebni »pulfer«, da bi legitimne cilje in aktivnosti slovenskih lovcev pometli pod preprogo zgodovine – ker bi tako lov (zopet, po več kot stoletju) v slovenskem prostoru postal grožnja ohranitvi posameznih vrst? Pravzaprav, ob pomanjkanju tehtnih argumentov, so na omenjenem portalu v želji po dokazovanju kako-je-pri-nas-vse-narobe, že v predhodnem prispevku želeli prikazati, da je glavna težava slovenskega lovstva v tem, da »trajnostno rabimo naravne vire in trajnostno upravljamo populacije«, namesto da bi jih »upravljali vzdržnostno«. Ali, preneseno v neke namišljene jezike strok, kot jih meni nič tebi nič vehementno uvajajo prav tam: da pri upravljanju populacij »govorimo gozdarski jezik« in ne »jezika kompetentnih nevladnih organizacij s področja

varovanja narave oziroma jezika evropske habitatne direktive«. O, sveta preproščina! Lahko, spoštovani bralci, kdo takšne navedbe sploh razume in obravnava resno? Verjetno ne, a vendar se moramo zavedati njihove nevarnosti. Lahko gre namreč za resen poskus ponovnega povečevanja napetosti med lovsko in gozdarsko stroko, in sicer v času, ko se zopet bolj zavedamo, da smo pri družbeno odgovornem upravljanju populacij vsi na istem čolnu oziroma, da smo kolegi in sodelavci, ne pa nasprotniki. Morda pa nasprotnike trajnostnega upravljanja populacij moti prav to? In tako na videz preprosto bi bilo doseči, da bi bili vsi zadovoljni, mar ne? Samo spremenimo nek namišljeni jezik, ukinimo tistega neprimerne »gozdarskega«, pa bo vse dobro ... A vrag tiči v podrobnostih, zaradi katerih takšne, na videz zgolj semantične, nepoučenim bralcem pa težko razumljive in morda celo nepomembne podrobnosti postanejo še kako vsebinsko pomembne. Takšne navedbe lahko namreč pomenijo, da s populacijami divjadi sploh ne bi smeli upravljati na način, pri katerem bi ljudje in družba imeli kakršnekoli neposredne koristi; upravljali bi jih torej lahko le tako, da bi ohranjali neko še vzdržno ravnovesje. Po taki logiki naj bi lovci lahko zgolj skrbeli, da se določene vrste ne razmnožijo čezmerno oziroma bi postali neke vrste deratizerji, iztrebljevalci preveč številčnih ali »konfliktnih« osebkov, morda celo »neželenih« vrst. V kontekstu neposrednega in z ničemer utemeljenega očitjanja (nevarnosti) korupcije pa takšne navedbe pomenijo tudi grob napad na vse, ki se pri nas strokovno ukvarjamo s populacijami divjadi, še posebno pa na tiste, ki s(m)o končali študij gozdarstva (pri čemer niti ni pomembno, ali smo v svoji karieri v gozdarstvu sploh kadarkoli delovali).

A zakaj naj bi nekaj, kar temelji na trajnostni paradigmi, sploh motilo kogarkoli, še sploh pa nekoga, ki naj bi se po svojem lastnem prepričanju zavzemal za varstvo narave? Sam razumem trajnostno upravljanje populacij (najsibo divjadi ali velikih zveri) in tudi trajnostno rabo (v tem primeru predvsem divjadi) kot najbolj osnovno, moralno-etično in plemenito normo, ki jo mora človek kot biološka vrsta (kot takšna ima vso pravico posegati tudi v druge vrste, seveda na način, da jih pri tem ne ogroža!) upoštevati pri kakršnekoli poseganju v naravne vire. Trajnostno upravljanje in raba torej pomenita, da bodo ti viri (v našem primeru populacije) ostali v ugodnem stanju; in takšni bodo, ob nebiestveno spremenjenih globalnih razmerah, ostali za vedno, torej trajno. Pomeni pa tudi, da se bodo te vrste in populacije še čez mnogo generacij v naravi srečevale z našimi zanamci, ki jih bodo lahko bodisi spet rabili/upravljali trajnostno ali pa bodo morda svojo odnos do njih oblikovali tudi kako drugače, pač skladno s potrebami, možnostmi in odločitvami prihajajočega časa. Prav in razumljivo je sicer, da posamezni osebkovi človeške vrste nimajo niti želje niti potrebe upravljati z živalskimi populacijami, posegati vanje, odstreliti določeno žival ... Pravice, da vsega tega ne počno, jim ne krati prav nihče! A prav je tudi, da oni ne krattjo pravice drugih, ki z upravljanjem populacij oziroma lovom nimajo težav in to počno zaradi svoje notranje ali širše družbene potrebe. Da, trajnostno upravljanje populacij ni le trajnostna raba naravnega vira (torej pridobivanje neposrednih koristi, kot je, na primer, divjačina), je tudi usklajevanje naravnega ravnovesja v kulturni krajini, je skrb za zadovoljevanje interesov in omogočanje doseganja ciljev tistih uporabnikov prostora, ki sami s populacijami ne morejo upravljati (tudi zato, ker morda tega ne želijo ali pa tega ne bi želeli na trajnosten, torej za večino prebivalcev sprejemljiv način). Prav zato imamo lovci izjemno pomembno družbeno vlogo, ki nam jo nenasladnje priznava tudi država. S stalnim pridobivanjem novega znanja, na znanju temelječim sprejemanjem odločitev in naše odgovornosti (večina lovcev se le-te še kako zaveda!) ter ustrezno komunikacijo pa se moramo še naprej truditi, da bo to vlogo prepoznala tudi najširša javnost. Pa četudi se bodo vedno našli posamezniki, ki bodo naše dosežke in poslanstvo skušali zanikati in jih spreobračati v nekaj slabega oziroma izprijenega.

Za prepoznavanje širšega družbenega pomena slovenskih lovcev in za zagotavljanje nadaljnjega trajnostnega, tj. za vrste in populacije varnega upravljanja je torej ključno, da aktivnosti

lovske organizacije še naprej temeljijo na strokovno-znanstvenem delu. Zato se bomo, to vam zagotavljam, slovenski raziskovalci, ki delujemo na področju lovstva in upravljanja velikih sesalcev, ne glede na občasne neupravičene očitke posameznih zavistnežev glede zaslužkarstva in/ali poskuse diskreditacije fistih, ki jih vodijo drugačni interesi, s svojim znanjem vedno z veseljem vključevali v reševanje najbolj aktualnih in perečih izzivov na področju lovstva in upravljanja populacij. V danem trenutku so to zlasti: morebiten izbruh in ukrepi za preprečitev/zmanjšanje nevarnosti širjenja afriške prašičje kuge; vedno pogostejše zahajanje divjadi v urbano okolje in upravljanje populacij divjadi na nelovnih površinah; spreminjanje in uničevanje življenjskega prostora prostoživečih živali, še zlasti drobljenje (fragmentacija) habitatov; smrtnost divjadi na prometnicah; varstvo in upravljanje velikih zveri v obdobju izrazitega večanja njihove številčnosti; vplivi večanja številčnosti in pojava novih vrst plenilcev (na primer evrazijskega šakala) na populacijsko dinamiko prostoživečih parkljarjev kot ključnih vrst kopenskih ekosistemov; sodoben monitoring populacij divjadi in drugih vrst prostoživečih živali, ki bo omogočil sprejemanje ustreznih upravljaljskih odločitev za trajnostno upravljanje populacij.

Slovenski raziskovalci divjadi in drugih vrst velikih sesalcev, tj. biologi, veterinarji, geografi, agronomi, genetiki, a tudi gozdarji (večina med njimi so člani Strokovno-znanstvenega sveta LZS ali pa z njim zelo dobro sodelujejo, na kar smo lahko še posebno ponosni), trenutno zelo aktivno delujejo na vseh naštetih področjih. S svojim znanjem, dobljenimi rezultati, sposobnostjo njihovega predstavljanja in komunikacijo z odločevalci so tudi tvorno prispevali k zagotavljanju aktivnega varstva vrst, zagotavljanju ugodnega stanja populacij in nadgradnji njihovega trajnostnega upravljanja. Tako so bili pogosto v pomoč LZS pri udejanjanju njene vizije in poslanstva. Prepričan sem, da bodo domači raziskovalci v strokovnih prispevkih najpomembnejše dosežke oziroma ugotovitve raziskovalnih in izvedbenih projektov ter druge pomembne aktivnosti še naprej redno predstavljali v glasilu Lovec: predvsem na področjih vpliva zveri na parkljarje, populacijske dinamike velikih zveri, izgub divjadi v prometu (z zelo zanimivimi vplivi ukrepov za omejevanje širjenja bolezni COVID-19) in divjadi v mestnem in primestnem okolju ter na drugih nelovnih površinah imajo oziroma bodo imeli veliko pokazati. Problematiki pojavljanja divjadi na nelovnih površinah, posledičnih konfliktih in možnostih za njihovo reševanje nameravajo nameniti tudi letošnji lovski dan, če ga bo konec oktobra ali v začetku novembra le mogoče organizirati zaradi epidemiološke situacije.

V luči vsega zapisanega sem zelo vesel, da lahko uvodnik zaključim s povsem svežo, zelo spodbudno informacijo: raziskovalcem Univerze na Primorskem je pravkar uspelo pridobiti pomemben mednarodni projekt (z akronimom Step-change) v sklopu programa Obzorje-2020, ki bo z vključitvijo t. i. državljsanske znanosti (angl. citizen science) med drugim omogočil nadgradnjo sistema monitoringa (spremljanja) divjadi v Sloveniji. V projektu bodo zelo pomembno vlogo odigrali tudi slovenski lovci in LZS (prijava je nastajala ob pomoči članov Strokovno-znanstvenega sveta in Komisije za lovski informacijski sistem), kar bo prispevalo k boljšemu poznavanju populacij divjadi oziroma pridobivanju ključnih vhodnih parametrov, da bodo prihodnje upravljaljske odločitve boljše in bodo še bolj temeljile na poznavanju parametrov stanja populacij. Tudi zato bo upravljanje populacij velikih sesalcev v kopenskih ekosistemih pri nas še naprej trajnostno, pa naj bo to komu vseh ali ne ...

»Sam razumem trajnostno upravljanje populacij (najsibo divjadi ali velikih zveri) in tudi trajnostno rabo (v tem primeru predvsem divjadi) kot najbolj osnovno, moralno-etično in plemenito normo, ki jo mora človek kot biološka vrsta (kot takšna ima vso pravico posegati tudi v druge vrste, seveda na način, da jih pri tem ne ogroža!) upoštevati pri kakršnekoli poseganju v naravne vire.«